

W.H.M. Baltussen
J.H. Wisman
I. Vermeij (ASG)

September 2007

Projectnummer 31099

LEI, Den Haag

Economische verkenning van sanering van de nertsenhouderij in Nederland

Inhoudsopgave

	Blz.
Woord vooraf	5
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Probleemstelling en afbakening	7
1.3 Methodiek en bronnen	8
2. Beschrijving nertsenhoudery	9
2.1 Primaire bedrijven	9
2.2 Overige bedrijven in de kolom: toelevering en verwerking	12
2.3 Nationaal economische betekenis	13
3. Kosten warme sanering	15
3.1 Uitgangspunten	15
3.2 Afbouw sector met onmiddellijke ingang	16
3.3 Geleidelijke afbouw sector	18
3.4 Welzijns- en uitbreidingsinvesteringen	19
3.5 Mogelijke internationale ontwikkelingen	20
4. Belangrijkste resultaten en conclusies	21
Literatuurlijst	23
Bijlage	
1. Gehanteerde uitgangspunten en berekening van de schade voor sanering van de nertsenhoudery.	25

Woord vooraf

In 2006 heeft de Socialistische Partij een initiatiefwetsvoorstel ingediend om de nertsenhouderij in Nederland te verbieden. De SP zal waarschijnlijk ook inzetten op een schade-loosstelling voor de sector. Dit rapport is op basis van een quick scan onderzoek opgesteld om achtergrondinformatie te leveren over de economische gevolgen van een eventueel verbod op de nertsenhouderij. De quick scan is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van LNV (Directie Landbouw). Het eindconcept is ook besproken met vertegenwoordigers van het PVE (Productschappen Vee, Vlees en Eieren) en NFE (Nederlandse Federatie van Edelpelsdierenhouders). Zowel de PVE als de NFE hebben daarbij te kennen gegeven op geen enkele wijze mee te willen werken aan een eventuele afbouw van de nertsenhouderij in Nederland.

Dit onderzoek is vanwege de door opdrachtgever gestelde restricties ten aanzien van de doorlooptijd als een quick scan uitgevoerd. Daarmee hebben de resultaten inzake de economische consequenties slechts een indicatief karakter. Voor het onderzoek is onder andere gebruik gemaakt van de Meitellinggegevens en Kwantitatieve Informatie Veehouderij (KWIN). Daarnaast is gebruik gemaakt van de zo recent mogelijke cijfers over de nertsenhouderij. Gezien de welzijnswetgeving voor nertsen (verordening van het PVE) en de goede economische resultaten in de afgelopen jaren is de sector sterk in ontwikkeling. Bij de interpretatie van de cijfers dient hiermee rekening gehouden te worden. Verder moet worden opgemerkt dat economische effecten voor individuele bedrijven sterk kunnen afwijken van de gepresenteerde gemiddelde cijfers.

Het onderzoek is uitgevoerd in een samenwerking tussen LEI en ASG (beide onderdeel van Wageningen UR).

J.C. Blom
Directeur LEI-WUR

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De Socialistische Partij (SP) heeft een initiatiefwetsvoorstel opgesteld om het houden van nertsen in Nederland te verbieden. In dit licht zal ook een eventuele schadeloosstelling voor individuele ondernemers in de sector aan de orde komen. De inhoud van dit initiatiefwetsvoorstel is niet openbaar. De gehanteerde veronderstellingen in deze studie wijken daardoor waarschijnlijk af van het initiatiefwetsvoorstel. Anticiperend op de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer heeft het Ministerie van LNV aan het LEI een onderzoeksopdracht verstrekt inzake de economische consequenties van een eventueel verbod op het houden van nertsen in Nederland.

Aanvullend hierop heeft de Vaste Kamercommissie op 5 juli 2007 een drietal vragen gesteld. In deze publicatie wordt alleen ingegaan op de tweede en derde vraag die gesteld is door de Vaste Kamercommissie. De tweede vraag luidt: De stand van zaken met betrekking tot de implementatie van de Verordening Nersten (PPE) 2003, mede op basis van de beschikbare gegevens over de naleving van de verordening. De derde vraag luidt: De investeringen door de sector, die zijn gedaan na het intrekken van het oorspronkelijke wetsvoorstel van het kabinet van 2001.

1.2 Probleemstelling en afbakening

LNV wil inzicht in:

- de structuur van de nertsenhoudery, de productiewaarde, toegevoegde waarde en werkgelegenheid in de sector;
- de economische consequenties van twee mogelijke beëindigingsscenario's:
  - afbouw van de nertsenhoudery met onmiddellijke ingang;
  - geleidelijke afbouw van de sector met een overgangstermijn van 10 jaar of tot het pensioen van de ondernemer indien dit binnen deze periode valt. De periode van 10 jaar is op pragmatische wijze gekozen. Een overgangperiode van 5 of 15 jaar is ook mogelijk. Een andere overgangstermijn zal de uitkomsten sterk beïnvloeden.

Voor beide scenario's zullen de gevolgen, voordelen en bezwaren worden uitgewerkt. Tot de economische consequenties behoren:

- de vermogens- en inkomenschade van sanering van de primaire bedrijven;
- de gevolgen voor de leveranciers van nertsenvoer;
- de gevolgen voor de pluimvee- en visindustrie als belangrijke toeleverancier van grondstoffen voor het nertsenvoer;

- de investeringen door de sector, die zijn gedaan na het intrekken van het oorspronkelijke wetsvoorstel van het kabinet in 2001. Het wetsvoorstel is ingetrokken op 14 februari 2003.

Een aantal economische gevolgen zijn buiten beschouwing gelaten:

- effect voor de bouwnijverheid (vervanging, nieuwbouw nertsstallen, inclusief materiaal);
- gevolgen voor belangenorganisaties zoals NFE;
- effect voor de bontverwerkende industrie. Bont van nertsen uit Nederland wordt wereldwijd verhandeld. Er is dus in Nederland geen directe relatie tussen de bontproductie en de bontverwerking;
- verminderde inkomsten voor dierenartsen en andere dienstverleners.

Van de toegerekende kosten (de kosten die direct samenhangen met het houden van nertsen) bestaat 80% uit voerkosten en kosten voor het pelzen van de nertsen (vooral arbeidskosten). De niet toegerekende kosten exclusief de arbeid (mestafzet, huisvesting, werktuigen, algemene kosten) bestaan voor 84% uit huisvestingskosten. De buiten beschouwing gelaten effecten zijn klein ten opzichte van de wel in ogenschouw genomen effecten. Het niet meenemen van alle effecten zal tot een kleine onderschatting leiden.

1.3 Methodiek en bronnen

De wijze waarop de economische schade is bepaald (de methodiek) is beschreven in paragraaf 3.1. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens uit de Meitelling 2004 (voor de opvolgingssituatie, deze gegevens worden periodiek, één keer per 4 jaar opgevraagd en zijn bekend over het jaar 2004) en 2005/2006 voor de vaststelling van het aantal bedrijven en het aantal dieren. Daarnaast is gebruik gemaakt van de cijfers uit Kwantitatieve Informatie Veehouderij (KWIN 2006-2007). Dit is aangevuld met de meest recente en openbare informatie. Alle prijzen zijn exclusief BTW weergegeven. De nertsenhoudery is een niet grondgebonden agrarische sector die BTW-plichtig is. Wel grondgebonden agrarische sectoren vallen onder de zogenaamde landbouwregeling waarbij alle prijzen en bedragen inclusief BTW vermeld worden.

Om de investeringen in de nertsenhoudery sinds begin 2003 tot medio 2007 te kunnen schatten zijn de volgende gegevens bij het PVE en NFE opgevraagd:

- het aantal nertsen dat op welzijnsvriendelijke wijze gehouden worden (volgens welzijnswaarden Nertsen (PPE) 2003) in de verschillende kalenderjaren in de periode 2003-2007;
- verwachte uitbreiding in aantal moederdieren in de periode mei 2006 en mei 2007.

2. Beschrijving van de nertsenhoudery.

2.1 Primaire bedrijven

In Nederland werden in mei 2006 694.000 moederdieren gehouden op 163 bedrijven (zie tabel 2.1) op 205 locaties (één bedrijf kan op meerdere locaties nertsen houden).

Het aantal pelsdieren in Nederland schommelde in de jaren 90 van 500.000 tot 600.000. Tussen 2000 en 2006 is dit aantal gestegen naar ongeveer 700.000 in 2006. Volgens informatie van de NFE is de sector tussen mei 2006 en mei 2007 met nog zeker 10% gegroeid.

Het aantal bedrijven daalde in een gelijkmatig tempo van circa 250 bedrijven in 1990 tot 163 in 2006 (Land- en tuinbouwcijfers, 2006; tabel 2.1). Uit tabel 2.1 blijkt dat ruim een kwart van de ondernemers ouder is dan 50 jaar waarvan ongeveer 40% een bedrijfsopvolger heeft. 38% van de ondernemers is jonger dan 45 jaar. Het aandeel ondernemers ouder dan 55 jaar nam sterk af in de periode 2004-2006.

Nertsen worden vrijwel uitsluitend op bedrijven gehouden die gespecialiseerd zijn in het houden van nertsen. 167 van de 173 bedrijven werden in 2004 gekenmerkt als hokdierbedrijf en 683.000 van de 692.000 (=99%) van de nertsen (moederdieren) komen op deze bedrijven voor (Land- en tuinbouwcijfers, 2006).

Het inkomen van de nertsenhouders is de afgelopen jaren van een hoog niveau geweest en stabiel met een saldo per teef per jaar van ruim 92 euro. Met 4.250 teven gemiddeld per bedrijf ontstaat een bedrijfssaldo van 390.000 euro. Ook na aftrek van alle overige bedrijfskosten resteert een voor agrarische begrippen hoog en stabiel inkomen (dat in de jaren 2005-2007 sterk gestegen is). Ook de forse uitbreiding van het aantal teven in Nederland in de afgelopen jaren is een indicatie voor een gunstige inkomensontwikkeling. Het saldo in KWIN is lager omdat daar uitgegaan wordt van de lange termijn. De marktsituatie heeft zich veel positiever ontwikkeld dan was voorzien. In de berekeningen is uitgegaan van de cijfers op basis van de laatste vijf beschikbare jaren (zie bijlage 1).

Nertsen worden in (half) open stallen (sheds) of in gesloten stallen gehouden waarbij elke teef haar eigen ren heeft. Eén keer per jaar in april/mei werpen de teven jongen. Gemiddeld per teef wordt 5,5 pels per jaar 'geleverd'. De nertsen groeien in de zomer en herfst uit tot volwassen dieren die in november gepeld worden. Dit pelzen wordt op de primaire bedrijven uitgevoerd. Daarnaast zijn er 15 tot 20 pelzerijen die gespecialiseerd zijn in de verdere behandeling van de pelzen. In Nederland zijn vier veilinghuizen actief voor het verhandelen van de pelzen. Daarnaast wordt een deel van de pelzen via commissarissen direct op de wereldmarkt afgezet.

Nertsen eten voornamelijk vleesafval afkomstig van de pluimveeslachterijen en de visindustrie. Het voer voor nertsen is relatief goedkoop omdat het voor een groot gedeelte restafval is waar geen of nauwelijks alternatieve toepassingen voor beschikbaar zijn. Voor de nertsenhouder is dit gunstig omdat de huidige voerkosten al 60% van de direct toegerekende kosten voor hun rekening nemen. Afval van varkensslachterijen worden

nauwelijks gebruikt in het nertsenvoer in verband met de overdraagbaarheid van varkensziekten.

Tabel 2.1 Kenmerken van de nertsenhouderij in Nederland

	2004	2005	2006 a)
aantal nge per bedrijf	195	233	247
waarvan nertsen (%)	94	92	91
aantal bedrijven met nertsen	173	170	163
bedrijven met bedrijfshoofd > 50 jaar (%)	31	28	27
waarvan met opvolger (%) b)	35	40	39
gem. leeftijd oudste bedrijfshoofd, waarvan:	50,0	50,2	49,2
- < 35 jaar (%)	5	4	5
- 35-45 jaar (%)	28	31	33
- 45-55 jaar (%)	36	36	39
- >55 jaar (%)	31	30	23
Nertsen (aantal moederdieren)	631.769	691.862	694.017
hokcapaciteit pelsdieren incl. jonge dieren	3.677.730	3.965.349	4.539.928

a) Cijfers van 2006 zijn voorlopig; b) Opvolgings situatie in 2004.

Bron: Landbouwtelling, bewerking LEI.

In tabel 2.2 zijn de bedrijven in 2005 met nertsen ingedeeld naar leeftijd van het bedrijfshoofd. Vrijwel alle gehouden dieren zijn nertsen. Minder dan 2.5% van de dieren zijn andere pelsdieren. Uit de tabel blijkt dat het gemiddelde bedrijf in 2005 circa 4.070 nertsen per bedrijf heeft (in 2006: 4.250 nertsen). De bedrijfsomvang is 15 tot 20% groter op bedrijven met een jong bedrijfshoofd (jonger dan 45 jaar) in vergelijking met bedrijven met een bedrijfshoofd ouder dan 55 jaar. De arbeidsbezetting, in zowel totaal aantal arbeidskrachten als in arbeidsjaareenheden (hierbij wordt rekening gehouden met de werkelijke tijd die gewerkt wordt; zie toelichting land- en tuinbouwcijfers, 2005), is op de bedrijven met een jong bedrijfshoofd circa 10% lager dan op bedrijven met een bedrijfshoofd ouder dan 55 jaar.

Uit tabel 2.2 blijkt ook dat een groot deel van de arbeid, net iets meer dan de helft, door vreemd personeel wordt ingevuld (gemiddeld 1,7 arbeidsjaareenheden per bedrijf). Hier staan 1,5 arbeidsjaareenheden uit gezinsarbeidskrachten tegenover. Naarmate de ondernemer ouder is neemt de inzet van gezinsarbeidskrachten toe.

Uitgaande van arbeidsjaareenheden is de totale werkgelegenheid in 2005 circa 550 personen op de primaire bedrijven (700.000 nertsen, 4.070 nertsen per bedrijf en 3,2 arbeidsjaareenheid per bedrijf).

Tabel 2.2 Arbeidskrachten op bedrijven met nertsen ingedeeld naar leeftijd oudste bedrijfshoofd in 2005

leeftijd oudste bedrijfshoofd	< 45 jaar	44-55 jaar	> 55 jaar	totaal
aantal bedrijven met nertsen	58	61	51	170
gem. leeftijd oudste bedrijfshoofd	40	49	64	50
aantal nertsen per bedrijf	4.471	3.983	3.717	4.070
aantal nertsen (moederdieren)	259.331	242.947	189.584	691.862
hokcapaciteit pelsdieren inclusief jonge dieren	1.383.506	1.385.225	1.196.618	3.965.349
aantal arbeidskrachten totaal/bedrijf	3,5	5,5	4,5	4,5
aantal arbeidskrachten gezin/bedrijf	1,5	1,9	2,3	1,9
aantal arbeidskrachten vreemd personeel/bedrijf	2,0	3,6	2,2	2,6
aantal arbeidsjareenheden totaal/bedrijf	2,9	3,4	3,3	3,2
aantal arbeidsjareenheden bedrijfshoofden/bedrijf	1,3	1,3	1,5	1,3
aantal arbeidsjareenheden overige gezinsleden/bedrijf	0,0	0,2	0,2	0,2
aantal arbeidsjareenheden vreemd personeel/bedrijf	1,6	2,0	1,6	1,7

Bron: Landbouwtelling 2005, bewerking LEI.

In tabel 2.3 is een schatting gemaakt hoeveel nertsen in de periode 2003-2007 in welzijnsvriendelijke stallen gehuisvest zijn. Uit controles op de naleving van de welzijnswetgeving blijkt dat vrijwel alle bedrijven geïnvesteerd hebben en dat ongeveer de helft van het aantal gebouwen aangepast is aan de welzijnsregelgeving. In veel gevallen zullen de gebouwen aangepast worden bij bedrijfsuitbreiding. Verondersteld is dat voor elke uitbreiding in nertsen ook twee bestaande huisvestingseenheden zijn aangepast.

Tabel 2.3 Het aantal bedrijven, het aantal nertsen en het een schatting van aantal nertsen gehuisvest in welzijnsvriendelijke stallen in de periode 2003-2007

Jaar	Aantal bedrijven	Aantal nertsen (in 1.000) 1)	Schatting van het aantal nertsen in wel- zijnsvriendelijke stallen (in 1.000)
2003	183	613	0
2004	183	632	57
2005	180	692	237
2006	176	723	330
2007	168	+/- 750	411

1) getal in 2006 wijkt af van Landbouwtelling 2006 (zie tabel 2.1). Informatie verkregen van PVE; Voor 2007 is een schatting gemaakt.

Uit tabel 2003 blijkt dat het aantal nertsen dat gehouden wordt in welzijnsvriendelijke huisvestingsystemen toegenomen is van vrijwel nihil in 2003 tot ruim 400 duizend in 2007. In percentages uitgedrukt is dit een toename vrijwel nihil in 2003 naar circa 55% in 2007.

2.2 Toeleverende en verwerkende industrie

Productie nertsenvoer

In Nederland produceren drie bedrijven nertsenvoer. Zij zijn hierin gespecialiseerd. Deze bedrijven produceren vooral voor de nationale markt (90% van hun omzet). Bij deze voerfabrieken werken circa 90 mensen (voltijdsbetrekkingen). Nertsenvoer bestaat voor een groot deel uit reststromen uit de pluimveeslachterij en visverwerking, aangevuld met meel-supplement (granen, vitaminen en mineralen). De verhouding reststromen pluimveeslachterij, visverwerking en meel-supplementen is in Nederland circa 64, 28 en 8%. Uitgaande van 700.000 teven die jaarlijks per teef 220 kg voer verbruiken is het totale verbruik ongeveer: 100.000 ton pluimveeafval, 43.000 ton visafval en 12.000 ton meel-supplement. De voerbehoefte is gezien de productiecycclus (teven jongen in april/mei en de dieren worden gepeld in november) het hoogst in de zomer en een deel van de herfst. In de winter en het voorjaar is de voerbehoefte van een veel lager niveau.

Van de reststromen bij het slachten van vleeskuikens komt een belangrijk deel terecht in:

- petfood;
- nertsenvoer;
- energieopwekking.

Afhankelijk van de prijs en kwaliteit worden delen van deze reststroom in één van deze drie sectoren afgezet. De markt voor petfood biedt gemiddeld gesproken de beste prijs en daarna de nertsenuhouderij en als laatste de energieopwekking. Voor de afzet naar deze drie categorieën kunnen kuikenslachterijen nog een kleine positieve vergoeding tegemoet zien. Indien delen van deze reststroom geen nuttige bestemming meer kunnen krijgen, dient het verbrand te worden. In het laatste geval zijn er kosten aan verbonden welke 50-60 euro per ton bedragen.

Visafval komt voor een groot deel in het nertsenuvoer terecht. Petfood is geen optie omdat het visafval niet voldoet aan de kwaliteitseisen van de petfoodindustrie.

Visverwerkers ontvangen enkele eurocenten per kg voor het visafval af-fileerderij.

Verwacht kan worden dat de fabrikanten van nertsenuvoer bij verbod op de nertsenuhouderij geen alternatieven zullen hebben. In de omliggende landen Duitsland en België is de nertsenuhouderij een kleine bedrijfstak. Aangezien de versheid van het voer essentieel is in de nertsenuhouderij en de huidige voerfabrieken gespecialiseerd zijn in de productie van nertsenuvoer zullen deze drie fabrieken moeten gaan sluiten bij een verbod op het houden van nertsen in Nederland.

Overige toeleverende industrie

Behalve de voerindustrie zijn er andere toeleverende en afnemende industrieën die voor hun bestaan van de nertsenuhouderij afhankelijk zijn.

Enkele toeleveranciers zijn:

- bouwbedrijven, hokinventaris en werktuigen;
- dierenartsen voor gezondheidszorg;

- personeel;
- destructie;
- dienstverlening: water, elektriciteit, verzekeringen, productschap en NFE.

Voor een deel van deze bedrijven geldt dat ze sterk of geheel afhankelijk zijn van de nertsenhoudery. De NFE geeft aan dat er behalve in de voerindustrie nog ruim 50 mensen werken bij bedrijven die voor hun bestaan volledig afhankelijk zijn van de nertsenhoudery.

De verwerkende industrie in de nertsensector

Ten aanzien van de verwerking van nertsenvellen zijn vooral de pelzerijen en de veilinghuizen van belang. Hier zijn respectievelijk 65 en 35 vaste medewerkers in dienst, naast de vele seizoensarbeidskrachten in de pelzerijen. In de pelzerijen worden de nertsenhuiden geschrapt en gedroogd.

De economische gevolgen voor de overige toeleverende industrie en de verwerkende industrie zijn in deze studie buiten beschouwing gelaten. Alleen de consequenties voor de voerindustrie zijn meegenomen. In totaal zijn circa 240 fte's (voltijdsbetrekkingen) voor hun inkomen direct afhankelijk van de nertsenhoudery (waarvan 90 mensen in de voerindustrie). De NFE geeft aan dat deze toeleverende en verwerkende bedrijven de afgelopen 5 jaar voor meer dan 40 miljoen euro geïnvesteerd hebben in hun bedrijven ten behoeve van de nertsensector (bijvoorbeeld voerfabriek, pelzerijen, transport en vries- en opslagcapaciteit).

2.3 Nationaal economische betekenis

De nationaal economische effecten kunnen in een drietal kengetallen weergegeven worden namelijk de werkgelegenheid, de productiewaarde en de netto toegevoegde waarde. Omdat nertsen een klein onderdeel vormen van de totale intensieve veehouderij in de input-output modellen is voor een indirecte benadering gekozen. De geschetste nationale effecten kunnen regionaal een veel grotere impact hebben omdat de nertsenhoudery sterk geconcentreerd is op de Veluwe en het Zuidelijk Zandgebied in Nederland.

De *werkgelegenheid* die in Nederland verloren gaat door het verbod op nertsen is geschat op circa 800 arbeidsjaareenheden. Hiervan werken circa 550 arbeidsjaareenheden op primaire bedrijven. Voor de toeleverende en verwerkende industrie wordt dit verlies aan werkgelegenheid (exclusief seizoensarbeid) geschat op 240 personen. In deze berekening is geen rekening gehouden met verlies aan werkgelegenheid op bedrijven die maar gedeeltelijk afhankelijk zijn van de nertsenhoudery. Ook seizoensarbeid op niet primaire bedrijven is buiten beschouwing gelaten.

De *totale productiewaarde* is gedefinieerd als de opbrengstwaarde van de producten inclusief bijproducten en, indien van toepassing, aan het product verbonden subsidies (Berkhout, 2006). Voor de nertsenhoudery is de totale productiewaarde ruim 100 miljoen euro per jaar (700.000 teven x 5,5 pelzen per teef x 26,66 euro per pels).

De *netto toegevoegde waarde* bestaat uit het inkomen dat in het productieproces gevormd wordt. Het wordt berekend door de totale productiewaarde te verminderen met de aangekochte grondstoffen zoals dieren en voer (Berkhout, 2006). Voor de nertsenhoudery

is de netto toegevoegde waarde berekend door de netto opbrengst per bedrijf te vermenigvuldigen met het aantal bedrijven (zie bijlage 1). Dit leidt tot een bedrag van circa 38 miljoen euro per jaar. In vergelijking met de totale productiewaarde is de netto toegevoegde waarde hoog in de nertsenhouderij. De totale intensieve veehouderij (varkens, pluimvee en vleeskalveren) heeft een toegevoegde waarde van 400 miljoen euro in 2004 (Berkhout, 2006).

3. Economische gevolgen

3.1 Uitgangspunten

In de situatie dat de nertsenhoudery met onmiddellijke ingang afgebouwd wordt is de schade bepaald door sommatie van de vermogensschade, de inkomensschade en de sloopkosten. In de situatie van een geleidelijke afbouw van de sector (totaal verbod op een termijn van 10 jaar) is de schade vastgesteld op de inkomensschade voor ondernemers jonger dan 65 jaar voor een periode van 10 jaar en de sloopkosten.

Voor de berekening van de kosten van een warme sanering (onmiddellijke afbouw) van de nertsenhoudery is uitgegaan van een taxatiesystematiek die in hoofdlijnen overeenkomt met de regels die worden gehanteerd bij onteigeningen op basis van de Onteigeningswet.

De schade is berekend als som van *vermogensschade*, *inkomensschade* en *sloopkosten*. In dit onderzoek zijn de fiscale aspecten buiten beschouwing gelaten. De Onteigeningswet voorziet in een vergoeding voor belastingsschade indien door onteigening meer belasting afgedragen dient te worden dan bij 'normale voortgang' van het bedrijf. Dit vereist in de eerste plaats dat bedrijven afzonderlijk doorgerekend worden terwijl de juiste fiscale schade pas achteraf vast te stellen is. Fiscale schade ontstaat doordat een bepaald bedrag in één keer uitgekeerd wordt in plaats van verdeeld over meerdere jaren. Hierdoor kan de gemiddelde belastingdruk toenemen. Omdat de belastingdruk van meerdere factoren afhangt (hoogte inkomen, persoonlijke situatie) en omdat niet bekend is hoe de vergoeding per bedrijf is, zijn geen schattingen gemaakt van de fiscale schade.

Voor berekening van de *vermogensschade* zijn drie categorieën onderscheiden namelijk; stallen, inventaris (hokinrichting) en werktuigen. Werktuigen zijn ook als vermogensschade meegenomen omdat meer dan tweederde deel van de waarde bestaat uit automatische mestgoten die onderdeel uitmaken van het huisvestingssysteem van nertsen. De waarde van deze goederen kan in het vrije economische verkeer niet vastgesteld worden omdat hier geen markt voor bestaat. Voor dit onderzoek is daarom gekozen voor de boekwaarde. Deze boekwaarde is afgeleid van de nieuwbouwwaarde (zie KWIN 2006-2007). Voor dit onderzoek is uitgegaan van:

- de boekwaarde van de stallen bedraagt 70% van de nieuwbouwwaarde. Daarnaast is verondersteld dat 50% van de nertsen in sheds en 50% in gesloten stallen gehuisvest zijn. Er zijn relatief veel gesloten stallen meegenomen omdat de moderne sheds grotere gebouwen betreffen die qua nieuwbouwwaarde duurder zijn dan de sheds zoals beschreven in de KWIN;
- de boekwaarde van de inventaris bedraagt 70% van de nieuwbouwwaarde. Hierbij is tevens verondersteld dat 90% van de teven gehuisvest is in roestvrij stalen kooien en 10% in gegalvaniseerde kooien. Er is uitgegaan van een relatief hoge boekwaarde omdat vanaf 2004 de nieuwe welzijnrichtlijnen voor de nertsenhoudery zijn ingegaan

en veel ondernemers recentelijk geïnvesteerd hebben om te voldoen aan deze richtlijnen (zie ook tabel 2.3).

De *sloopkosten* zijn op arbitraire wijze vastgesteld op 45.000 euro per locatie (een deel van de bedrijven heeft meerdere locaties). In de varkenshouderij bedragen de sloopkosten 16-18% van de totale nieuwbouwkosten (bron v. Bruchem, 2007). Voor de nertsenhouderij zijn relatief lage sloopkosten verondersteld namelijk 15% omdat de stal vrijwel geheel bovengronds is en van een eenvoudige constructie is. Hier staat tegenover dat per bedrijf een relatief groot bebouwd oppervlakte (circa 1,5 ha voor 4.000 teven) is in vergelijking met de varkenshouderij.

De *inkomensschade* wordt vastgesteld door de variabele en vaste kosten (exclusief kosten eigen arbeid) in mindering te brengen op de jaarlijkse opbrengsten. De kosten voor eigen arbeid zijn niet in mindering gebracht omdat het juist om een vergoeding van deze eigen arbeid gaat. De berekende rentekosten voor het geïnvesteerde vermogen zijn in mindering gebracht op de inkomensschade om dubbeltelling te voorkomen met de vermogensschade (door berekening van de vermogensschade komt immers dit vermogen vrij en dienen deze kosten niet in de inkomensschade meegerekend te worden). De aldus berekende jaarlijkse post wordt vermenigvuldigd met de bij onteigening gebruikelijke factor 10 om te komen tot een schatting voor de inkomensschade (Daatselaar et.al., 1999).

De *inkomensschade* voor de situatie van een geleidelijke afbouw van de sector is vastgesteld door voor ondernemers die in 2017 jonger dan 65 jaar zijn voor een periode van 10 jaar het verschil tussen het huidige genormaliseerde inkomen en het inkomen volgens de CAO dierhouderij voor ondernemers te nemen (35.600 euro bruto per jaar inclusief vakantieuitkering en exclusief de werkgeverslasten).

3.2 Afbouw sector met onmiddellijke ingang

De afbouw van de nertsenhouderij met onmiddellijke ingang zal gepaard gaan met een schade van circa 479 miljoen euro eenmalig en jaarlijkse schade voor pluimvee- en visafval en voerfabricage tussen de 0 en 12 miljoen euro.

Deze schade is als volgt opgebouwd:

- *schade voor de primaire bedrijven* (eenmalig) 479 miljoen euro
  - waarvan: vermogensschade 153 miljoen euro
  - inkomensschade 317 miljoen euro
  - sloopkosten 9 miljoen euro
- *schade in de veevoerfabricage* 0-3 miljoen euro per jaar
  - Totale omzet nertsenvoer is 154 kton à 0,145 euro x 10% marge;
- *schade alternatieve afzet vleeskuikenafval en visafval* 0-9 miljoen euro per jaar
  - Totale afvalverwerking is 143 kton x 60 euro/ton verbranden.

Uit het bovenstaande blijkt dat veruit het grootste deel van de schade bestaat uit inkomensschade. Zoals aangegeven in paragraaf 2.1 zijn de inkomens in de nertsenhouderij sinds 2000 zeer hoog en stabiel en sinds 2004 nog verder gestegen. Indien uitgegaan zou worden van de opbrengstprijzen van de pelzen in het afgelopen jaar zal de totale inko-

menschade nog veel hoger worden. Eén euro per pels extra betekent een stijging van de inkomensschade met circa 40 miljoen euro.

Een tweede belangrijke post is de vermogensschade. Deze is geschat op 153 miljoen euro, waarbij verondersteld is dat de boekwaarde van gebouwen, inventaris en werktuigen respectievelijk 70%, 70 en 50% van de nieuwbouwwaarde bedraagt. Bij onteigening is het niet gebruikelijk om een vergoeding voor werktuigen te geven (deze post is geschat op 17 miljoen euro). Echter meer dan twee derde deel van de werktuigen bestaat uit volautomatische mestgoten die in de praktijk gezien worden als inventaris van het gebouw. Daarom zijn werktuigen ook meegenomen als schadepost.

De vermogensschade kan in de praktijk nog toenemen omdat recent veel inventaris is vervangen en nieuw is aangeschaft in verband met de nieuwe welzijnsregels voor nertsen, de uitgestelde investeringen als gevolg van de discussie over de nertsenhouderij enkele jaren geleden en de uitbreidingen in verband met de gunstige marktsituatie. Stel dat hiervan nog maar 10% afgeschreven is en dus 90% vergoed moet worden (in de berekening is uitgegaan van 70%) dan neemt de vermogensschade toe met bijna 12 miljoen euro.

Een zelfde analyse is uitgevoerd voor de boekwaarde van de stallen. De afgelopen jaren is sterk uitgebreid in de nertsenhouderij. Daardoor zijn de stallen mogelijk minder afgeschreven dan verondersteld. De totale vermogensschade neemt met circa 13 miljoen euro toe indien verondersteld wordt dat er maar 20% afgeschreven is in werkelijkheid (in de basisberekening is verondersteld dat 30% afgeschreven is).

Alle overige posten vallen in de marge vergeleken bij de inkomensschade en vermogensschade.

- de sloopkosten zijn geschat op 9,2 miljoen euro gegeven het uitgangspunt van 45.000 euro sloopkosten per locatie. De NFE verwacht dat de sloopkosten een stuk hoger zullen zijn (circa 60.000 euro per locatie). Ervaringen uit de pluimveehouderij gegeven aan dat de sloopkosten ook fors lager kunnen uitvallen indien er belangstelling vanuit het buitenland is voor deze stallen en inventaris;
- de kosten voor de veevoerfabriek liggen tussen de 0 en 3 miljoen euro per jaar. In het meest gunstige geval (geen schade) is de veevoerfabrikant in staat om het voer elders af te zetten bij nertsenhouders in het buitenland. Zoals eerder gesteld is dit zeer onwaarschijnlijk. In het meest ongunstige geval zal de productie van nertsenvoer en de daarmee te realiseren marge verloren gaan. Volgens de NFE zijn er geen alternatieven voor de nertsenvoerfabrieken en zijn de afgelopen 5 jaar investeringen gepleegd van circa 22,5 miljoen euro. Bij een voerprijs van 0,175 euro per kg is de totale omzet van de veevoederindustrie circa 27 miljoen euro per jaar;
- de schade voor pluimvee en vissector in verband met de waardevermindering van hun reststromen zijn geschat op 0 tot 9 miljoen euro per jaar. Er is uitgegaan van ruim 143.000 ton reststromen die nu een zeer kleine opbrengst kennen. Indien deze reststroom elders gratis of tegen een lage prijs afgezet kan worden (bijvoorbeeld energieopwekking) zal de schade zeer beperkt zijn. In het geval er geen alternatief is en tot verbranding overgegaan moet worden bedragen de totale kosten bij verbrandingskosten van 60 euro per ton in totaal circa 8,6 miljoen euro per jaar.

3.3 Geleidelijke afbouw sector

Bij de geleidelijke afbouw van de sector zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de nertsenhouderij zal over 10 jaar (2017) geheel verboden zijn;
- ondernemers hebben geen inkomensschade als ze 65 jaar of ouder zijn. Verondersteld is dat deze ondernemers met pensioen zijn;
- ondernemers leiden geen vermogensschade. Verondersteld is dat door een aangepast investeringsritme het aanwezige vermogen in huisvestingssystemen, installaties en werktuigen zeer beperkt zal zijn. Zeker de fiscale waarde zal bij versnelde afschrijving naar nul tenderen.

Bovenstaande uitgangspunten hebben de volgende consequenties:

- ondernemers ouder dan 55 jaar leiden geen schade; Deze ondernemers zijn in 2017 namelijk allen ouder dan 65 jaar;
- ondernemers ouder dan 45 jaar en jonger dan 55 jaar hebben slechts een gedeelte van de periode inkomensschade omdat ze voor 2027 65 jaar en ouder worden;
- ondernemers jonger dan 45 jaar hebben minimaal 10 jaar inkomensschade. Deze ondernemers zijn in 2027 allen jonger dan 65 jaar.

Gegeven de huidige leeftijdsopbouw van de bedrijfshoofden van nertsenbedrijven en de veronderstelling dat alle ondernemers op 65 jarige leeftijd met pensioen gaan is berekend dat er in 2017 126 bedrijven over zijn en in 2027 nog 62 bedrijven.

Dit betekent dat 62 bedrijven inkomensschade hebben gedurende de maximale periode van 10 jaar en dat 64 bedrijven een inkomensschade hebben over een deel van de periode (gemiddeld 50%). Dit betekent dat 94 bedrijven een volledige inkomensschade hebben over een periode van 10 jaar.

Indien bovenstaande uitgangspunten gevolgd worden bedraagt de inkomensschade: $94 \times 10 \times (233.830 - 1,5 \times 35.600) = 170$ miljoen euro. Omdat in deze situatie geen vermogensschade verondersteld is, is het inkomensdeel uit het vermogen niet in mindering gebracht op het gezinsinkomen.

Bij de geleidelijke afbouw is geen rekening gehouden met vermogensschade op de primaire bedrijven. Door de overgangperiode kunnen primaire bedrijven en de toelevende industrie anticiperen op de toekomst en rekening houden met de investeringen die ze tijdens deze periode plegen. Ze kunnen zelf afwegen of het loont om door te gaan met de productie (en dus aanvullende investeringen te plegen) of om te stoppen. Bij het vermelde saldo in bijlage 1 zal het voor veel bedrijven aantrekkelijk blijven om met een versnelde afschrijving toch de productie voort te zetten (zeker in het begin van de overgangperiode). Bij geleidelijke afbouw hebben we nog steeds met sloopkosten te maken. De hoogte van de sloopkosten zijn gelijk aan de sloopkosten bij directe afbouw van de sector namelijk 9,2 miljoen euro.

In de situatie van geleidelijke afbouw zijn geen schades berekend voor de toelevende veevoerindustrie en de pluimvee- en visverwerkingindustrie. Verondersteld is dat deze overgangperiode mogelijkheden biedt om naar alternatieven te zoeken die geleidelijk ingevoerd kunnen worden. De totale schade bedraagt bij geleidelijke afbouw, gegeven de

veronderstellingen, dus ruim 179 miljoen euro. Dit bestaat uit 170 miljoen euro inkomenschade en ruim 9 miljoen euro sloopkosten.

Bij geleidelijke afbouw zal de positie van de bedrijven in de totale kolom in een overgangssituatie naar definitief verbod niet rooskleurig zijn. Personeel zal bijvoorbeeld vertrekken als ze kansen buiten de sector zien, veevoerfabrieken stoppen mogelijk eerder dan bedrijven dat willen waardoor geen aanvoer van voer meer mogelijk is en pelsdierhouders eerder gedwongen worden te stoppen. Dit geldt ook voor de overige toeleveranciers. Reparaties aan specialistische apparatuur wordt daardoor moeilijk. Tenslotte zullen bedrijven met bedrijfshoofden met een leeftijd tussen 55 en 65 jaar schade lijden omdat het pelsdierbedrijf niet meer te verkopen is en de waarde van het bedrijf fors afneemt waardoor de pensioenvoorziening wegvalt.

3.4 Welzijns- en uitbreidingsinvesteringen

Voor de berekening van de investering door de sector na februari 2003 tot medio 2007 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- bij uitbreiding van de nerstenhouderij is direct geïnvesteerd in welzijnsvriendelijke en milieuvriendelijke systemen. De investering per dierplaats bedragen 384 euro per teef, waarvan 243 voor de bedrijfsgebouwen, 90 euro voor de inventaris en 51 euro voor werktuigen en installaties;
- om te voldoen aan de welzijnrichtlijnen nertsen 2003 bedraagt de investering per teef 90 euro. Dit geldt alleen voor de huisvesting van nertsen die voor 2003 aanwezig was en dus niet voor de uitbreiding van de nertsenhouderij (zie vorige punt).

Normale vervangingsinvesteringen zijn buiten beschouwing gelaten.

In tabel 3.1 is een overzicht vermeld van de uitbreidingsinvesteringen en de welzijnsinvesteringen per jaar in de periode 2003-2007.

Tabel 3.1 *Investeringen (in miljoen euro) in de nerstenhouderij in de periode 2003-2007 (exclusief vervangingsinvesteringen)*

Type investering	2003	2004	2005	2006	2007
Uitbreidingsinvestering	7,3	23,0	11,9	10,4	a)
Welzijnsinvestering	3,4	10,8	5,6	4,9	-
Totaal	10,7	33,8	17,5	15,2	-

a) onbekend; gezien de discussie over het voortbestaan zal terughoudend geïnvesteerd worden in 2007.

Uit tabel 3.1 blijkt dat er in de periode 2003-2006 voor circa 80 miljoen euro geïnvesteerd is in uitbreiding van bedrijven en omschakelingen naar welzijnsvriendelijke huisvestingsystemen.

Gegeven de uitgangspunten komt twee derde deel (= ruim 50 miljoen euro) voor rekening van de uitbreidingsinvesteringen en een derde deel (= 25 miljoen euro) voor rekening van welzijnsvriendelijke huisvesting. Deze schatting is met enige onzekerheid tot stand gekomen, omdat niet exact bekend is:

- in welke jaren welzijnsvriendelijke investeringen gedaan zijn (verdeling over jaren);

- hoeveel nertsen er in het voorjaar van 2007 gehouden worden.

Het bedrag van 80 miljoen euro kan wel als een soort bovengrens beschouwd worden, omdat uitgegaan is van de hoogste investeringsbedragen per dier (zie bijlage 1, tabel B1.2) en omdat is uitgegaan van 5% uitbreiding tussen 2006 en 2007. Verder is verondersteld dat 55% van de dieren is gehuisvest volgens de welzijnsverordening.

In tabel 2.3 hebben we verondersteld dat dit 45% (330 duizend van de 723 duizend nertsen) was in 2006.

Gegeven deze onzekerheden zal het werkelijk geïnvesteerde bedrag waarschijnlijk liggen tussen de 65 en 80 miljoen euro. Normale vervangingsinvesteringen zijn niet meegenomen in dit bedrag.

3.5 Mogelijke internationale consequenties

Gezien de economische aantrekkelijkheid van de nertsenhoudery kan verwacht worden dat de productie buiten Nederland (mogelijk zelfs door Nederlandse ondernemers) uitgebreid zal worden. Bij een geleidelijke afbouw van de sector kan deze verschuiving geleidelijk plaatsvinden waardoor de kans op marktverstoringen geringer is. Hoewel er geen onderzoek naar verricht is, zijn er geen indicaties dat Denemarken, dat meer dan 35% van de wereldproductie van pelzen produceert, plannen heeft om deze productie op termijn te verbieden.

Indien de productie op Europese schaal niet of nauwelijks verandert, blijven de mogelijkheden voor de pluimveeslachterijen en de visverwerking om hun reststromen af te zetten naar de nertsenhoudery aanwezig. De kosten zullen waarschijnlijk stijgen door extra transportkosten maar de schade kan op deze wijze beperkt blijven. Veel zal afhangen waar binnen Europa de uitbreiding van de nertsenhoudery te zijner tijd gerealiseerd zal worden.

4. Belangrijkste resultaten en conclusies

De belangrijkste resultaten, gegeven de gehanteerde uitgangspunten zijn:

- *afbouw sector met onmiddellijke ingang*
  - de totale schade voor het onmiddellijk afbouwen van de nertsenhoudery bedragen 479 miljoen euro eenmalig;
  - de schade voor de aan het nertsenvoer gerelateerde sectoren is geschat tussen de 0 en 12 miljoen *jaarlijks*;
  - de belangrijkste post betreft inkomensschade voor de ruim 160 primaire ondernemers (geschat op ruim 300 miljoen euro). De hoogte hiervan hangt sterk af van de opbrengstprijzen van de nertsenvellen. De afgelopen jaren zijn de prijzen relatief hoog geweest;
  - een andere belangrijke post is de vermogensschade die optreedt doordat gebouwen en inrichting, die niet volledig zijn afgeschreven, geen alternatieve aanwending hebben. Deze schade is voor de primaire bedrijven geraamd op ruim 150 miljoen euro;
  - de schade in de vorm van sloopkosten voor primaire bedrijven en voor de aan het nertsenvoer gerelateerde industrie bedraagt 5 tot 17 miljoen euro.
- *geleidelijke afbouw sector* (verbod op houden van nertsen over 10 jaar).
  - de totale schade bestaande uit inkomensschade voor ondernemers die jonger zijn dan 65 jaar en sloopkosten bedraagt ruim 179 miljoen euro. Uitgangspunt is dat ondernemers die binnen 10 jaar 65 jaar worden geen inkomensschade hebben, omdat zij tot hun pensioen het bedrijf kunnen voortzetten;
  - de inkomensschade is geraamd op 170 miljoen euro en de sloopkosten zijn geschat op ruim 9 miljoen euro;
  - bij de geleidelijke afbouw is geen rekening gehouden met vermogensschade op de primaire bedrijven. Door de overgangperiode kunnen primaire bedrijven en de toeleverende industrie anticiperen op de toekomst en rekening houden met de investeringen die ze tijdens deze periode plegen. Ze kunnen zelf afwegen of het loont om door te gaan met de productie (en dus aanvullende investeringen te plegen) of om te stoppen. De hoogte van het saldo in de sector is zodanig dat het voor veel bedrijven aantrekkelijk blijft om met een versnelde afschrijving de productie voort te zetten (zeker in het begin van de overgangperiode);
  - bij een geleidelijke afbouw zal de positie van de bedrijven in de totale kolom in een overgangssituatie naar een definitief verbod niet rooskleurig zijn. Personeel zal bijvoorbeeld vertrekken als ze kansen buiten de sector zien, veevoerfabrieken stoppen mogelijk eerder dan bedrijven dat willen waardoor geen aanvoer van voer meer mogelijk is en pelsdierhouders eerder gedwongen worden te stoppen. Dit geldt ook voor de overige toeleveranciers. Reparaties aan specialistische apparatuur wordt daardoor moeilijk. Tenslotte zullen bedrijven met bedrijfshoofden met een leeftijd tussen 55 en 65 jaar schade lijden omdat het

pelsdierbedrijf niet meer te verkopen is en de waarde van het bedrijf fors afneemt waardoor de pensioenvoorziening wegvalt.

De totale investeringen in welzijnsmaatregelen en uitbreiding van de nertsenhouderij in de periode 2003-2006 is geschat op 65 tot 80 miljoen euro. Vooral in de periode 2004-2006 is fors geïnvesteerd in de uitbreiding van de nertsenhouderij. Verwacht kan worden dat in deze jaren ook veel geïnvesteerd is in welzijnsvriendelijke huisvestingssystemen voor nertsen. De gunstige economische situatie in de nertsenhouderij heeft hier ook in positieve zin aan bijgedragen.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt geconcludeerd dat:

- een eventuele afbouw van de nertsenhouderij met onmiddellijke ingang leidt tot fors hogere schade dan het op termijn verbieden: Enerzijds omdat verondersteld is dat bij een geleidelijke afbouw ruim 40% van de huidige primaire ondernemers geen enkele schadevergoeding meer krijgt, en anderzijds omdat vermogensschade buiten beschouwing is gelaten;
- gezien de economische aantrekkelijkheid in de afgelopen jaren is het te verwachten dat de houderij van nertsen elders in of buiten Europa zal plaatsvinden;
- de economische gevolgen zijn vooral groot voor de primaire bedrijven. Daarnaast is er sprake van economische schade voor de veevoersektor, pluimveeslachterijen en de visverwerking. Een deel van deze bedrijven heeft echter meer alternatieven om deze schade te beperken.

In bovengenoemde schadebedragen is zowel bij het scenario afbouw met onmiddellijke ingang als bij het scenario geleidelijke afbouw *geen* rekening gehouden met de volgende schadeposten:

- schade voor andere toeleveranciers en dienstverleners dan de voerindustrie; Een schatting is dat er circa 150 voltijdsbetrekkingen bij deze bedrijven direct afhankelijk zijn van de nertsenhouderij;
- fiscale schade omdat de omvang hiervan sterk afhankelijk is van de individuele bedrijfssituatie.

Literatuur

Bruchem, C. van, *Verkenning economische aspecten van een kleinere en meer extensieve veehouderij*. Interne notitie. LEI, Den Haag, 2007.

Berkhout P. en C. van Bruchem (red.), *Landbouw- Economisch Bericht*. Rapport PR.06.01. LEI, Den Haag, 2006.

Daatselaar, C.H.G., C.W.J.M. van der Vleuten en G.B.C. Backus, *Versneld beëindigen van bedrijven met intensieve veehouderij in AI- gebieden; Kosten van enkele varianten om beëindiging van de varkens- en of pluimveetak in de AI gebieden te stimuleren*. Interne notitie. LEI, Den Haag, 1999.

Hemmer, J.G.A., A.J.J. Bosman, A.G. Evers en I. Vermeij, *Kwantitatieve Informatie Veehouderij 2006-2007*. Handboek 1. Animal Sciences Group van Wageningen UR, Lelystad, 2006.

Land- en tuinbouwcijfers 2006.

<http://www.lei.wur.nl/NL/statistieken/Land-+en+tuinbouwcijfers/>

Meeusen, M, L. Puister, H. Sengers en J. Smit, *Marktkansen voor reststromen uit de varkensslachterij in nertsenvoer*. Interne notitie. LEI, Den Haag, 2004.

Gebruikte websites:

www.kopenhagenfur.com

www.pelsdieren.be

www.nfe.nl

Bijlage 1. Gehanteerde uitgangspunten en berekening van de schade voor sanering van de nertsenhouderij

Tabel B1.1 Berekening schadeloosstelling van de primaire bedrijven in de situatie van een onmiddellijke en geleidelijke afbouw van de sector

Berekening saneringskosten		
-	<i>Vermogensschade:</i>	
-	boekwaarde stal	566.738
-	boekwaarde inventaris	261.800
-	werktuigen	108.375
-	totale vermogensschade	936.913
-	<i>Inkomensschade:</i>	
-	inkomensderving	
-	saldo per teef:	92,32
-	af: rentekosten levende have	2,81
-	af: gebouwen/inventaris/werktuigen afschrijving	19,08
-	af: gebouwen/inventaris en werktuigen onderhoud	8,47
-	af: mestafzetkosten	4,00
-	af: kosten lidmaatschap NFE	0,29
-	bij: pelzen	15,12
-	netto opbrengst per teef	72,79
-	algemene kosten (boekhouding, verzekeringen etc)	15.000
-	betaalde arbeidskosten derden (=1,7 (tabel 2.2) x 35.600)	60.520
-	netto opbrengst gemiddeld bedrijf	233.830
-	af: rente 4% over vermogensschade	39.350
	netto inkomstenderving	194.480
	Inkomensschade * factor 10	1.944.800
-	<i>Totaal direct verbieden:</i>	
-	totale vermogensschade per bedrijf	936.913
-	totale inkomensschade per bedrijf	1.944.800
-	sloopschade 45.000 x aantal locaties (205 locaties en 163 bedrijven)	56.600
-	belastingenschade (op grond onteigeningswet)	Pm
-	<i>totale schadeloosstelling</i>	2.938.500
-	<i>schadeloosstelling landelijk 163 bedrijven (in mln euros)</i>	479
-	<i>totaal sterfhuisconstructie</i>	
-	<i>totale schadeloosstelling per bedrijf bij sterfhuis</i>	180.430
-	<i>schadeloosstelling landelijk (in mln euros)</i>	179

Tabel B1.2 *Uitgangspunten voor berekening van het saldo en de schadeloosstelling*

<i>technische uitgangspunten</i>			
Aantal teven per bedrijf	4.250		
<i>aantal bedrijven</i>	163		
Nieuwbouwwaarde stal (afschrijving 5%; onderhoud 2%)	138	243	
Nieuwbouwwaarde inventaris (afschrijving 12,5%/ 5% ; onderhoud 1.5%)	70	90	
nieuwbouw kadaverkoeling (afschrijving 10%, onderhoud 5%)	1.750		
werktuigen (afschrijving 9% en onderhoud 6,5%)	51		
% staltype (50% shed en 50% gesloten)	50	50	
% type inventaris (10% gegalvaniseerd en 90% roestvrijstaal)	10	90	
Boekwaarde stal is 70% van de nieuwbouwwaarde	0,70		
Boekwaarde inventaris is 70% van de nieuwbouwwaarde	0,70		
Boekwaarde werktuigen is 50% van de nieuwbouwwaarde	0,50		
Saldo per teef	92,32		
rente levende have	2,81		
<i>Afschrijvingen</i>	euro	percentage	
gebouw	9,53	0,050	
inventaris gegalvaniseerd	0,88	0,125	
inventaris roestvrij staal	4,05	0,050	
inventaris kadaverkoeling	0,04	0,100	
werktuigen	4,59	0,090	
totaal afschrijving per teef	19,08		
<i>onderhoud</i>	euro	percentage	
gebouw	3,81	0,020	
inventaris gegalvaniseerd	0,11	0,015	
inventaris roestvrij staal	1,22	0,015	
inventaris kadaverkoeling	0,02	0,050	
werktuigen	3,32	0,065	
totale onderhoudskosten per teef	8,47		
<i>Overige</i>	euro		
Mestafzetkosten 0.2 m ³ per teef, prijs 20 euro per m ³	4	0,2	20
CAO loon (dierhouderij, incl. vakantietoeslag, exclusief werkgeverlasten)	35.600		
Leeftijd bedrijfshoofd 2006			
>55		37	
45-55		64	
<45		62	
Totaal aantal bedrijven		163	
aantal bedrijven met inkomensvoorslag (meerdere ondernemers per bedrijf)		94	

Tabel B1.2   Uitgangpunten voor berekening van het saldo en de schadeloosstelling (vervolg)

<i>Saldo berekening</i>	<i>euro</i>	<i>hoeveelheid</i>	<i>prijs</i>
Opbrengsten pelzen	146,63	5,5	26,66
Toegerekende kosten			
voer	32,34	220	0,147
water en electriciteit	1,2		
gezondheidszorg	2,5		
strooisel	1,5		
pelzen	15,13		2,75
verzekering	0,7		
Werk door derden, PPE en destructiekosten	3,76		
	57,13		
berekende rente levende have	2,81		
Totale toegerekende kosten	54,32		
Saldo per teef	92,32		